

۱۶-۱- مهم‌ترین سیاست‌های پولی مصوب در سال ۱۳۸۹

در سال ۱۳۸۹ برای سومین سال، «بسته سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹» به عنوان منشور سیاست‌گذاری پولی، از سوی بانک مرکزی به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ابلاغ گردید. بسته سیاستی- نظارتی سال ۱۳۸۹ با لحاظ تحولات جاری و پیش‌بینی تحولات آتی اقتصاد کشور و هماهنگی با قوانین بانکداری بدون ربا و قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تنظیم گردید. مجموعه ضوابط یاد شده در جهت تقویت نقاط قوت بسته سیاستی- نظارتی بانک مرکزی در دو سال گذشته و رفع نقاط ضعف آنها تنظیم شد. در همین راستا، مواد مختلف بسته سیاستی- نظارتی در سال ۱۳۸۹ با کسب نظر از شبکه بانکی و حوزه‌های مختلف بانک مرکزی (اقتصادی، نظارت، اعتباری، ارزی و نظام‌های پرداخت) و پس از بررسی در کمیته‌های مربوطه و جلسات مشترک تنظیم گردید.

رویکردهای اساسی در تنظیم ضوابط یاد شده عبارتند از:

- اجرای هرچه کامل‌تر بانکداری اسلامی و پیاده‌سازی کامل عقود اسلامی در شبکه بانکی کشور،
- هماهنگی با قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی،

- تعیین نرخ سود تسهیلات عقود مبادله‌ای با عنایت به تحولات سایر متغیرهای اقتصادی،

- کاهش نرخ سود سپرده‌های بانکی به دلیل کاهش

نرخ تورم،

- تامین نقدینگی مورد نیاز واحدهای تولیدی،

- تاکید بر توسعه کمی و کیفی بانکداری الکترونیک،

- شفاف‌سازی عملیات بانکی،

- کاهش شکاف منابع و مصارف بانک‌ها و کاهش

اضافه‌برداشت آنها از بانک مرکزی،

- کاهش مطالبات غیرجاری بانک‌ها و مدیریت آن و

- تداوم تمرکز سیاست‌های اعتباری بخش مسکن بر سمت

عرضه مسکن به منظور ایجاد تعادل در بازار مسکن و جلوگیری

از اوج‌گیری مجدد قیمت مسکن.

در هماهنگی با روند نزولی نرخ تورم در سال ۱۳۸۸

و پیش‌بینی موجود مبنی بر تداوم این روند در سال ۱۳۸۹ و

در راستای کاهش هزینه بانک‌ها، نرخ سود علی‌الحساب

سپرده‌های سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۸۹ تعدیل شد. در عین

حال، مقرر گردید سود قطعی سپرده‌های بانکی در قالب عقود

اسلامی و براساس سودآوری بانک‌ها در پایان دوره و پس

از حسابرسی عملیات بانکی و تایید بانک مرکزی، تعیین و

تسویه گردد.

علاوه بر این، به منظور تامین منابع مورد نیاز بانک‌ها

در مواقع لزوم و ضروری و نیز تامین منابع لازم برای واحدهای

تولیدی و سرمایه‌گذاری‌های جدید، این شرایط برای بانک‌ها

فراهم گردید تا با تایید بانک مرکزی نسبت به انتشار اوراق

فصل ۱۶ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

تایید شده منعکس می‌باشد، با نرخ سود حداکثر ۱۶ درصد در سال مجاز گردید.

علاوه بر این، به منظور ایجاد شرایط رشد متوازن برای بخش‌های مختلف اقتصادی کشور و افزایش آزادی عمل بانک‌ها در مدیریت منابع خود، مقرر گردید موسسات اعتباری پس از کسر الزامات قانونی، تا ۲۰ درصد افزایش در مانده منابع خود را به اختیار به بخش‌های مختلف اقتصادی تخصیص دهند و ۸۰ درصد مابقی را به شرح جدول زیر در بخش‌های مختلف اقتصادی هدف‌گذاری نمایند:

جدول ۱۶-۱- توزیع تغییر در مانده تسهیلات بانکی

سهم از تغییر در مانده تسهیلات			
۱۳۸۹	(۱)۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۲۵	۲۵	۲۵	کشاورزی و آب
۳۷	۳۵	۳۳	صنعت و معدن
۲۰	۲۰	۲۰	ساختمان و مسکن
۱۰	۱۲	۱۵	خدمات و بازرگانی
۸	۸	۷	صادرات

۱- در سال ۱۳۸۸، مقرر بود این سهم‌ها به تغییر در مانده تسهیلات اعطایی تعلق گیرد.

در راستای تقویت ماندگاری سپرده‌های بانکی، افزایش سهم سپرده‌های بلندمدت در بانک‌ها و نیز افزایش نقدینگی بانک‌ها، نسبت سپرده‌های قانونی بانک‌ها در سال ۱۳۸۹ به صورت جدول زیر تعدیل شد^(۲):

جدول ۱۶-۲- نسبت سپرده قانونی بانک‌های تجاری

سال			
۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۱۰	۱۰	۱۰	سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز
۱۷	۱۷	۲۰	سپرده‌های دیداری و سایر سپرده‌ها
۱۵/۵	۱۶	۱۷	سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت
۱۵	۱۵	۱۷	سپرده‌های سرمایه‌گذاری یک‌ساله
۱۱	۱۳	۱۵	سپرده‌های سرمایه‌گذاری دو و سه‌ساله
۱۰	۱۲	۱۳	سپرده‌های سرمایه‌گذاری چهارساله
۱۰	۱۰	۱۱	سپرده‌های سرمایه‌گذاری پنج‌ساله

۲- نسبت سپرده قانونی بانک‌های تخصصی در سال‌های مورد نظر تغییری نداشت و در سطح ۱۰ درصد ثابت ماند.

گواهی سپرده عام و خاص اقدام نمایند. نرخ سود علی‌الحساب اوراق گواهی سپرده عام با حداقل مدت یک سال مشروط به ارائه گزارش‌های توجیهی و تایید بانک مرکزی، تا سقف یک واحد درصد بالاتر از نرخ سود علی‌الحساب سپرده متناظر تعیین گردید. همچنین، نرخ بازخرید قبل از سررسید توسط بانک ناشر معادل نرخ سود علی‌الحساب سپرده متناظر تعیین شد.

همچنین، نرخ سود علی‌الحساب اوراق گواهی سپرده خاص منوط به ارائه گزارش‌های توجیهی و تایید بانک مرکزی، تا سقف ۲/۵ واحد درصد بالاتر از نرخ سود علی‌الحساب سپرده متناظر تعیین شد؛ اما بازخرید این اوراق قبل از سررسید توسط موسسات اعتباری ممنوع اعلام گردید.

نرخ سود تسهیلات عقود مبادله‌ای در سال ۱۳۸۹ تا سررسید کمتر از ۲ سال معادل ۱۲ درصد و برای سررسید بیشتر از ۲ سال معادل ۱۴ درصد تعیین شد^(۱). علاوه بر این، به منظور اجرای هرچه کامل‌تر قانون عملیات بانکی بدون ربا، مقرر گردید نرخ سود تسهیلات عقود مشارکتی براساس سودآوری طرح مربوطه و به نسبت تعیین شده در قرارداد بین بانک و مشتری اعمال گردد.

در حوزه سیاست‌های اعتباری، سقف تسهیلات خرید کالاها و خدمات ضروری از قبیل کالاهای مصرفی بادوام نو و دست اول از محل تولید داخلی، درمان و هزینه تحصیل به ۳۰ میلیون ریال، تسهیلات تعمیر مسکن به ۵۰ میلیون ریال و تسهیلات جایگزینی خودروهای فرسوده به ۱۰۰ میلیون ریال افزایش یافت. همچنین به منظور تامین منابع مورد نیاز واحدهای تولیدی، اعطای تسهیلات خرید دین براساس اسناد تجارتي واقعی توسط موسسات اعتباری از واحدهای تولیدی تا سقف ۳۵ درصد ارزش فروش سال قبل که در صورت‌های مالی

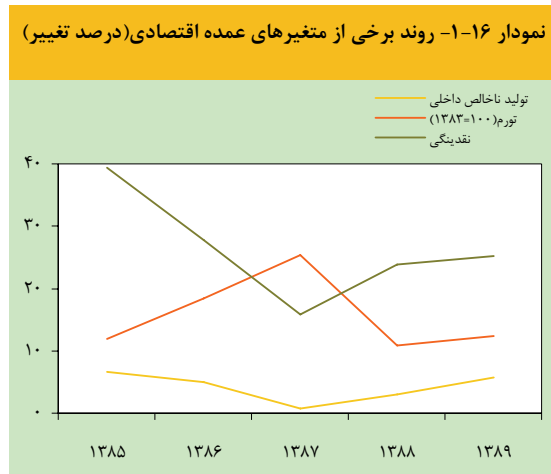
۱- شایان ذکر است با توجه به نرخ تورم سال ۱۳۸۸ (۱۰/۸ درصد) و نرخ سود عقود مبادله‌ای در این سال (۱۲ درصد)، نرخ سود واقعی تسهیلات عقود مبادله‌ای در سال ۱۳۸۸ پس از حدود دو سال مثبت شد و به ۱/۲ درصد رسید. این نرخ در سال ۱۳۸۷ به میزان ۱۳/۴ درصد منفی بود.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۹

در سال ۱۳۸۹، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با چاپ و انتشار اسکناس یکصد هزار ریالی و در راستای فراهم آوردن بستر مناسب جهت اجرای قوانین و مقررات ناظر بر مبارزه با پولشویی، دستورالعمل نحوه تولید، توزیع، جمع‌آوری و ابطال ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را به شبکه بانکی کشور ابلاغ کرد و در این راستا جمع‌آوری ایران چک‌های یک میلیون ریالی را لازم‌الاجرا نمود^(۳). خاطر نشان می‌شود ایران چک‌های پانصد هزار ریالی مشمول دستورالعمل مذکور نبودند.

۱۶-۲- عملکرد سیستم بانکی^(۴)

در سال ۱۳۸۹، دارایی‌ها و بدهی‌های سیستم بانکی با رشدی معادل ۳۴/۶ درصد به ۶۹۶۱۲۳۶/۳ میلیارد ریال رسید. بدهی بخش غیردولتی با رشدی معادل ۳۷/۰ درصد (۷/۷۹۱۸۶۰) میلیارد ریال افزایش) مهم‌ترین عامل افزایش دارایی‌ها بود. سایر دارایی‌های سیستم بانکی نیز با رشدی معادل ۳۴/۲ درصد (۲/۴۵۸۰۳۶) میلیارد ریال افزایش) از دیگر عوامل مهم افزایش دارایی‌های سیستم بانکی بود. در سمت بدهی‌های سیستم بانکی نیز سایر بدهی‌ها با ۳۸/۹ درصد رشد (۴/۷۴۳۳۵) میلیارد ریال افزایش) و نقدینگی با ۲۵/۲ درصد رشد (۱/۵۹۲۹۸۵) میلیارد ریال افزایش) مهم‌ترین عوامل افزایش بدهی‌ها بودند.

در همین راستا، مقرر گردید منابع آزاد شده از محل کاهش نسبت سپرده قانونی بانک‌ها، پس از تسویه بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی، به تامین اعتبار «سرمایه در گردش واحدهای تولیدی و طرح‌های نیمه‌تمام»، «سرمایه‌گذاری مولد»، «عملیات بازار بین‌بانکی» و «مسکن مهر» اختصاص یابد.

علاوه بر این، به منظور کاهش مطالبات غیرجاری بانک‌ها و موسسات اعتباری، تمهیدات ذیل در «بسته سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹» لحاظ گردید:

- امکان بخشودگی تا ۶ درصد جریمه تاخیر بازپرداخت تسهیلات بانکی در صورت تسویه بدهی از سوی مشتری به صورت یک‌جا توسط هیات مدیره موسسات اعتباری و
- ارائه بانک اطلاعات مشتریان محروم از خدمات بانکی و موارد محرومیت از سوی بانک مرکزی به بانک‌ها و موسسات اعتباری.

در «بسته سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹» توجه ویژه‌ای به فروش سهام شرکت‌های تحت پوشش و دارایی‌های مازاد و تملیکی بانک‌های دولتی شد و این بانک‌ها موظف شدند تا ظرف سه ماه از زمان ابلاغ بسته، برنامه زمان‌بندی فروش دارایی‌های مازاد خود را به بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی ابلاغ نمایند. در این خصوص، بانک مرکزی طبق بخشنامه‌های جداگانه‌ای اجرای این ماده را مورد پیگیری قرار داد^(۱). همچنین به منظور حفظ سلامت نظام بانکی، پیشگیری از تبدیل موسسه اعتباری به منبع تامین مالی ترجیحی برای اشخاص مرتبط با آن و به تبع آن کاهش مخاطرات ناشی از اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات به اشخاص مرتبط با موسسه اعتباری، «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» از سوی بانک مرکزی به بانک‌ها ابلاغ گردید^(۲).

۳- بخشنامه شماره ۸۹/۲۲۹۹۵۱ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۸
۴- شامل بانک مرکزی، بانک‌های تجاری و تخصصی دولتی، بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی می‌باشد.

۱- بخشنامه‌های شماره ۸۹/۱۶۷۱۹ مورخ ۱۳۸۹/۱/۲۹ و شماره ۸۹/۳۸۹۹۵ مورخ ۱۳۸۹/۲/۲۵
۲- بخشنامه شماره ۸۹/۱۷۳۷۷۲ مورخ ۱۳۸۹/۸/۱۰

جدول ۱۶-۳- اقلام عمده دارایی‌ها و بدهی‌های سیستم بانکی

(میلیارد ریال)

درصد تغییر	مانده در پایان سال				
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷		
۳۴/۶	۱۲/۸	۶۹۶۱۲۳۶/۳	۵۱۷۱۲۳۷/۵	۴۵۸۲۴۸۸/۰	دارایی‌ها
۲۶/۴	۹/۵	۱۶۸۲۵۵۶/۱	۱۳۳۱۲۳۳/۸	۱۲۱۶۲۳۷/۰	دارایی‌های خارجی
۱۰/۳	-۱/۸	۸۴۲۹۷۷/۵	۷۶۴۴۳۵/۵	۷۷۸۵۶۰/۱	بانک مرکزی
۴۵/۱	-۵۰/۰	۲۹۷۳۶۰/۱	۲۰۴۹۰۸/۹	۴۰۹۸۲۹/۸	بانک‌های دولتی (۱)
۴۹/۸	□	۵۴۲۲۱۸/۵	۳۶۱۸۷۹/۴	۲۷۸۴۷/۱	کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی (۲)
۳۵/۰	∅	۴۳۶۸۴۲/۳	۳۲۳۶۴۱/۷	۰۰۰	بانک‌های جدیداً غیردولتی شده (۳)
۵۱/۸	۲۵/۱	۵۵۳۴۰۳/۵	۳۶۴۶۳۳/۹	۲۹۱۵۳۹/۴	بدهی بخش دولتی
۳۷/۰	۱۴/۵	۲۹۲۹۲۲۴/۵	۲۱۳۷۳۳۹/۸	۱۸۶۶۵۵۰/۹	بدهی بخش غیردولتی
۳۴/۲	۱۰/۷	۱۷۹۶۰۵۲/۲	۱۳۳۸۰۱۶/۰	۱۲۰۸۱۶۰/۷	سایر
۳۴/۶	۱۲/۸	۶۹۶۱۲۳۶/۳	۵۱۷۱۲۳۷/۵	۴۵۸۲۴۸۸/۰	بدهی‌ها
۲۵/۲	۲۳/۹	۲۹۴۸۸۷۴/۲	۲۳۵۵۸۸۹/۱	۱۹۰۱۳۶۶/۰	نقدینگی
۲۰/۹	-۱۰/۶	۳۶۲۸۷۰/۴	۳۰۰۰۲۵/۱	۳۳۵۶۲۰/۶	سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی
۶۴/۵	-۱/۰	۹۹۶۸۳۹/۰	۶۰۶۰۰۶/۰	۶۱۱۹۸۶/۱	بدهی‌های ارزی
۱۰۸/۵	-۴۹/۵	۲۲۷۴۹۴/۰	۱۰۹۱۳۵/۴	۲۱۵۸۹۶/۴	بانک مرکزی
۳۷/۸	-۶۰/۹	۲۳۰۸۱۳/۱	۱۳۷۵۳۹/۶	۳۵۲۰۹۱/۶	بانک‌های دولتی (۱)
۴۹/۹	□	۵۳۸۵۳۱/۹	۳۵۹۳۳۱/۰	۴۳۹۹۸/۱	کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی (۲)
۳۸/۷	∅	۴۳۸۶۹۷/۶	۳۱۶۳۱۱/۷	۰۰۰	بانک‌های جدیداً غیردولتی شده (۳)
۳۸/۹	۱۰/۱	۲۶۵۲۶۵۲/۷	۱۹۰۹۳۱۷/۳	۱۷۳۳۵۱۵/۳	سایر (۴)

۱- از اسفند ماه ۱۳۸۷، شامل بانک تخصصی قرض‌الحسنه مهر و از خرداد ماه ۱۳۸۹، شامل بانک تخصصی توسعه تعاون نیز می‌باشد.
 ۲- شامل بانک‌های دی (از شهریور ماه ۱۳۸۹)، تات (از مهر ماه ۱۳۸۹) و انصار (از دی ماه ۱۳۸۹) نیز می‌باشد.
 ۳- از اسفند ماه ۱۳۸۸، چهار بانک صادرات، تجارت، ملت و رفاه از ردیف بانک‌های تجاری دولتی خارج و در ردیف بانک‌های جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.
 ۴- شامل حساب سرمایه سیستم بانکی، پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی بخش دولتی و ودیعه ثبت سفارش کالاهای بخش غیردولتی نیز می‌باشد.

۱۶-۲-۲- سیستم بانکی و بخش دولتی

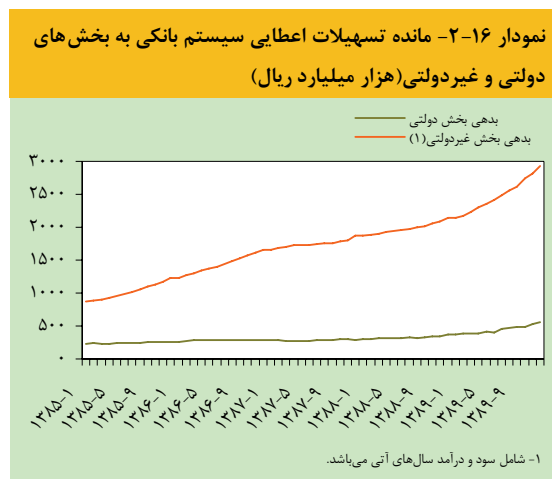
در سال ۱۳۸۹، خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی با ۱۲۵۹۲۴/۳ میلیارد ریال افزایش نسبت به سال قبل به ۱۹۰۵۳۳/۱ میلیارد ریال رسید. طی سال مورد بررسی، بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی ۶۵/۰ درصد افزایش یافت که عمدتاً ناشی از افزایش ۸۷/۶ درصدی بدهی دولت به بانک مرکزی بود. از کل بدهی دولت به بانک مرکزی، معادل ۳۹۱۶۶/۲ میلیارد ریال (۲۲/۶ درصد) مربوط به کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی بود که در مقایسه با سال قبل از افزایشی معادل ۱۶۵۶/۳ میلیارد ریال برخوردار بود. همچنین در سال ۱۳۸۹، بدهی شرکت‌ها و موسسات دولتی به بانک مرکزی ۱۶/۱ درصد افزایش یافت. در مقابل، سپرده‌های بخش دولتی نزد بانک مرکزی ۲۹/۰ درصد افزایش یافت که دلیل اصلی این امر افزایش ۳۳/۸ درصدی سپرده‌های دولت نزد بانک مرکزی بود. شایان ذکر است که طی سال مورد بررسی، سپرده‌های شرکت‌ها و موسسات دولتی نزد بانک مرکزی با ۱۸/۲ درصد کاهش مواجه شد.

۱۶-۲-۱- سیستم بانکی و بخش خارجی

در سال ۱۳۸۹، خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی با رشدی کاهنده معادل ۵/۴ درصد (۳۹۵۰۰/۷ میلیارد ریال کاهش) به ۶۸۵۷۱۷/۱ میلیارد ریال رسید. این رشد کاهنده نتیجه کاهش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی به میزان ۳۹۸۱۶/۶ میلیارد ریال و افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به میزان ۳۱۵/۹ میلیارد ریال بود. کاهش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی نیز ناشی از فرونی گرفتن فروش ارز بانک مرکزی در مقایسه با خرید ارز بود، به گونه‌ای که بانک مرکزی به صورت خالص فروشنده ارز بود. افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی نیز ناشی از افزایش ۲۷۲۷۹۰/۳ میلیارد ریالی دارایی‌های خارجی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی بود.

۱۶-۳- بانک‌ها و بخش غیردولتی

بررسی عملکرد اعتباری بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی در سال ۱۳۸۹ نشان‌دهنده افزایش تسهیلات اعطایی^(۱) بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی (بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی) به میزان ۷۳۰۱۰۰/۱ میلیارد ریال (رشد ۳۷/۸ درصدی) می‌باشد که نسبت به رشد ۱۵/۹ درصدی سال قبل ۲۱/۹ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. در این سال سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیردولتی معادل ۸۹/۲ درصد از کل تسهیلات اعطایی آنها بود که نشان‌دهنده سهم قابل ملاحظه این بخش می‌باشد^(۲).

در سال مورد بررسی، مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های تجاری دولتی به بخش غیردولتی (بدون احتساب سود و درآمد سال‌های آتی) با ۲۰/۲ درصد رشد (۹۵۳۵۹/۱ میلیارد ریال افزایش) به ۵۶۶۸۹۷/۱ میلیارد ریال رسید. همچنین، مانده تسهیلات اعطایی بانک‌های تخصصی به بخش غیردولتی با ۷۹/۶ درصد رشد (۳۲۵۱۴۲/۵ میلیارد ریال افزایش) به ۷۳۳۴۵۹/۴ میلیارد ریال و مانده تسهیلات اعطایی

در سال مورد بررسی، بدهی بخش دولتی به بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی ۴۴/۰ درصد رشد (۱۰۱۰۸۴/۴ میلیارد ریال افزایش) داشت. عامل اصلی این افزایش، رشد ۵۳/۶ درصدی (۱۰۳۲۱۷/۷ میلیارد ریال افزایش) بدهی دولت به بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی بود که به ۲۹۵۸۹۶/۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ رسید. این امر ناشی از افزایش حساب‌های مطالبات از دولت (مبالغ اصل و فرع تسهیلات تبصره‌ای اعطایی بانک‌ها که به تعهد دولت بوده و سررسید شده اما وصول نگردیده است) به میزان ۷۸۸۸۵/۱ میلیارد ریال و افزایش اوراق مشارکت دولتی نزد بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به میزان ۲۴۳۳۲/۶ میلیارد ریال بود. شایان ذکر است بدهی شرکت‌ها و موسسات دولتی به بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی با ۵/۸ درصد کاهش به ۳۴۸۶۲/۷ میلیارد ریال در سال مورد بررسی رسید. طی سال ۱۳۸۹، سپرده‌های بخش دولتی نزد بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به میزان ۸/۳ درصد رشد (۹۶۸۸/۵ میلیارد ریال افزایش) داشت.

جدول ۱۶-۴- تغییر در خالص مانده بدهی

(میلیارد ریال) بخش دولتی به سیستم بانکی

سال	بخش دولتی	
	۱۳۸۹	۱۳۸۸
بخش دولتی	۱۲۵۹۲۴/۳	۱۰۸۶۹۰/۰
بانک مرکزی	۳۴۵۲۸/۴	۶۱۵۴۹/۱
بانک‌های تجاری و تخصصی کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی	۳۸۷۱۶/۸	-۲۴۲۹۳/۳
بانک‌های جدیداً غیردولتی شده	۵۲۶۷۹/۱	۷۱۴۳۴/۲
دولت	۱۱۸۱۱۰/۴	۱۱۴۳۹۲/۵
بانک مرکزی (۱)	۲۴۵۸۱/۲	۵۸۴۷۰/۰
بانک‌های تجاری و تخصصی کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی	۳۹۳۴۹/۷	۱۱۸۷/۰
بانک‌های جدیداً غیردولتی شده	۵۴۱۷۹/۵	۵۴۷۲۵/۵
شرکت‌ها و موسسات دولتی	۷۸۱۳/۹	-۵۷۰۲/۵
بانک مرکزی	۹۹۴۷/۲	۳۰۷۹/۱
بانک‌های تجاری و تخصصی (۲)	-۶۳۲/۹	-۲۵۴۸۰/۳
کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی	-۱۵۰۰/۴	۱۶۶۹۸/۷
بانک‌های جدیداً غیردولتی شده	-۱۵۰۰/۴	۱۶۶۹۸/۷

۱- شامل کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی می‌باشد.

۲- شامل بدهی بابت مابه‌التفاوت نرخ ارز می‌باشد.

۱- شامل مطالبات سررسیدگذاشته، معوق و مشکوک‌الوصول می‌باشد.
۲- تسهیلات اعطایی به بخش‌های دولتی و غیردولتی بدون سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.

فصل ۱۶ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

همچنین، سهم بانک‌های تجاری دولتی از کل تسهیلات اعطایی شبکه بانکی از ۲۴/۴ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۲۱/۳ درصد کاهش و سهم بانک‌های تخصصی از ۲۱/۲ درصد در پایان سال ۱۳۸۸ به ۲۷/۶ درصد در پایان سال ۱۳۸۹ افزایش یافت. شایان ذکر است علت رشد بسیار بالای تسهیلات اعطایی بانک‌های تخصصی در پایان سال ۱۳۸۹ در مقایسه با سال‌های قبل، اعطای تسهیلات در قالب طرح مسکن مهر بوده است.

کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی - با لحاظ بانک‌های جدیداً غیردولتی شده در ردیف بانک‌های غیردولتی - با رشد ۲۹/۵ درصدی (۳۰۹۵۹۸/۵ میلیارد ریال افزایش) به ۱۳۵۹۳۰۰/۵ میلیارد ریال رسید. بر این اساس، سهم کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی از تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش غیردولتی از ۵۴/۴ درصد در پایان سال ۱۳۸۸ به ۵۱/۱ درصد در پایان سال ۱۳۸۹ کاهش یافت.

جدول ۱۶-۵- مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی (۱) (میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		مانده در پایان سال			
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۷	
بانک‌های تجاری	۲۴/۴	۲۰/۲	-۵۳/۷	۵۶۶۸۹۷/۱	۴۷۱۵۳۸/۰	۱۰۱۷۶۱۲/۵
بانک‌های تخصصی	۲۱/۲	۲۷/۶	۲۹/۰	۷۳۳۴۵۹/۴	۴۰۸۳۱۶/۹	۳۱۶۶۰۸/۹
کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی	۵۴/۴	۲۹/۵	۲۱۷/۲	۱۳۵۹۳۰۰/۵	۱۰۴۹۷۰۲/۰	۳۳۰۹۶۸/۲
بانک‌های جدیداً غیردولتی شده (۲)	۳۴/۵	۲۴/۶	θ	۸۲۸۹۵۸/۵	۶۶۵۵۰۲/۵	۰۰۰
کل بانک‌ها	۱۰۰/۰	۳۷/۸	۱۵/۹	۲۶۵۹۶۵۷/۰	۱۹۲۹۵۵۶/۹	۱۶۶۵۱۸۹/۶

۱- بدون سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.
۲- از اسفند ماه ۱۳۸۸، چهار بانک صادرات، تجارت، ملت و رفاه از ردیف بانک‌های تجاری دولتی خارج و در ردیف بانک‌های جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.

و فروش اقساطی به ترتیب با داشتن ۳۷/۷ و ۳۱/۱ درصد سهم از کل تسهیلات، بخش عمده‌ای از تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی را به خود اختصاص دادند. شایان ذکر است که سهم تسهیلات اعطایی در قالب عقد مشارکت مدنی با افزایش قابل توجهی مواجه شد و سهم فروش اقساطی کاهش یافت. رشد تسهیلات اعطایی در قالب عقد مشارکت مدنی در بانک‌های تخصصی و بانک‌های غیردولتی در مقایسه با بانک‌های تجاری دولتی، شدت بیشتری داشت.

سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۹ به ترتیب از بالاترین سهم عبارت بود از: «ساختمان و مسکن»، «بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه»، «صنعت و معدن»، «کشاورزی» و «صادرات».

بررسی ترکیب مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی در قالب عقود اسلامی در سال ۱۳۸۹ نشان می‌دهد که عقود مشارکت مدنی

جدول ۱۶-۶- سهم بخش‌های اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی (۱) (درصد)

	۱۳۸۸				۱۳۸۹			
	بانک‌های جدیداً غیردولتی	کل بانک‌های غیردولتی	موسسات اعتباری غیربانکی	شبکه بانکی	بانک‌های دولتی	غیردولتی شده (۲)	موسسات اعتباری غیربانکی	کل بانک‌های غیردولتی
کشاورزی	۱۳/۲	۱۰/۹	۱۲/۲	۹/۱	۸/۸	۳/۹	۶/۲	
صنعت و معدن	۲۵/۰	۲۲/۴	۲۳/۷	۱۴/۰	۳۴/۹	۲۷/۹	۲۱/۶	
ساختمان و مسکن	۴۵/۰	۲۱/۸	۳۳/۴	۶۵/۶	۲۰/۴	۱۴/۳	۳۷/۵	
صادرات	-۱/۲	۱/۴	۰/۱	۰/۵	-۰/۱	-۰/۱	۰/۲	
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	۱۷/۷	۴۳/۶	۳۰/۶	۱۰/۸	۳۶/۰	۵۴/۰	۳۴/۵	
جمع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۱- بدون سود و درآمد سال‌های آتی می‌باشد.
۲- از اسفند ماه ۱۳۸۸، چهار بانک صادرات، تجارت، ملت و رفاه از ردیف بانک‌های تجاری دولتی خارج و در ردیف بانک‌های جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۹

(درصد) جدول ۱۶-۷- ترکیب مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی به تفکیک عقود

شبکه بانکی	کل بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی		بانکهای جدیداً غیردولتی شده (۱)		بانکهای تخصصی		بانکهای تجاری			
	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹		
فروش اقساطی	۳۱/۱	۳۶/۷	۲۰/۶	۲۴/۳	۲۶/۶	۳۴/۵	۴۷/۲	۶۵/۰	۳۲/۹	۳۵/۲
مضاربه	۴/۴	۵/۱	۶/۰	۶/۷	۴/۴	۳/۷	۰/۹	۰/۶	۵/۵	۶/۱
مشارکت مدنی	۳۷/۷	۲۷/۵	۴۵/۲	۳۸/۰	۴۱/۰	۳۲/۴	۳۹/۱	۱۷/۳	۱۸/۵	۱۵/۰
قرض الحسنه	۴/۱	۴/۴	۴/۳	۴/۵	۵/۸	۶/۳	۲/۳	۲/۸	۶/۲	۵/۹
اجاره به شرط تملیک	۰/۸	۱/۰	۰/۸	۱/۴	۰/۸	۱/۱	۰/۵	۰/۸	۱/۰	۰/۴
معاملات سلف	۰/۷	۱/۳	۰/۱	۰/۶	۰/۱	۱/۰	۰/۸	۱/۴	۲/۳	۲/۶
مشارکت حقوقی	۱/۵	۱/۵	۲/۰	۱/۵	۱/۵	۱/۱	۰/۶	۰/۸	۱/۸	۲/۲
سرمایه‌گذاری مستقیم	۰/۷	۰/۷	۰/۸	۰/۷	۰/۷	۰/۵	۰/۲	۰/۴	۰/۹	۱/۱
جعاله	۴/۵	۳/۶	۳/۹	۲/۷	۵/۴	۳/۴	۱/۷	۱/۴	۹/۷	۷/۵
سایر (۲)	۱۴/۵	۱۸/۲	۱۶/۳	۱۹/۶	۱۳/۷	۱۶/۰	۶/۷	۹/۵	۲۱/۲	۲۴/۰
جمع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

۱- از اسفند ماه ۱۳۸۸، چهار بانک صادرات، تجارت، ملت و رفاه از ردیف بانکهای تجاری دولتی خارج و در ردیف بانکهای جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.
۲- شامل آمار خرید دین، مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول و اموال موضوع معاملات می‌باشد.

طی سال ۱۳۸۹، بخشی از تسهیلات اعطایی بانکها در قالب آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های زودبازده و کارآفرین اعطا شده است. براساس تصمیمات متخذه در شورای عالی اشتغال، کلیه بانکهای عامل متعهد شدند تا پایان سال ۱۳۸۹، نسبت به پذیرش، بررسی و انعقاد قرارداد با طرح‌های نیمه‌تمام، مصوب در دست بررسی و جدید بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین معرفی شده از سوی کارگروه اشتغال و سرمایه‌گذاری استان‌ها تا سقف باقی‌مانده تسهیلات سال‌های ۸۸-۱۳۸۴ اقدام نمایند. بررسی عملکرد تسهیلات اعطایی بانکهای دولتی در جهت اجرای آیین‌نامه مذکور نشان می‌دهد تسهیلات پرداختی از ابتدای شروع طرح تا پایان سال ۱۳۸۹، معادل ۲۵۰۷۷۱/۴ میلیارد ریال بوده است که نسبت به پایان سال قبل، ۲۲۱۹۷/۸ میلیارد ریال افزایش یافته است.

در سال ۱۳۸۹، پرداخت تسهیلاتی به شرح ذیل از

سوی دولت برای بانکها به تصویب رسید:

در سال ۱۳۸۹، نسبت مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول ریالی به کل تسهیلات ریالی اعطایی بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش‌های دولتی و غیردولتی ۱۳/۹ درصد بود که در مقایسه با پایان سال قبل، ۴/۴ واحد درصد کاهش نشان داد. طی دوره مورد بررسی، این متغیر در بانکهای تجاری دولتی ۳/۵ واحد درصد و در بانکهای تخصصی و کل بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی به ترتیب معادل ۴/۰ و ۳/۸ واحد درصد کاهش یافت.

جدول ۱۶-۸- نسبت مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول (غیرجاری) بانکها و موسسات اعتباری

(درصد) غیربانکی به کل تسهیلات اعطایی (ریالی) (۱)

تغییر (واحد درصد)	سال		
	۱۳۸۹	۱۳۸۸	
-۳/۵	۱۸/۲	۲۱/۷	بانکهای تجاری
-۴/۰	۷/۳	۱۱/۳	بانکهای تخصصی
			کل بانکهای غیردولتی و موسسات
-۳/۸	۱۵/۵	۱۹/۳	اعتباری غیربانکی
-۳/۳	۱۲/۱	۱۵/۴	بانکهای جدیداً غیردولتی شده (۲)
-۴/۴	۱۳/۹	۱۸/۳	شبکه بانکی

۱- شامل مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول بخش‌های دولتی و غیردولتی می‌باشد.

۲- از اسفند ماه ۱۳۸۸، چهار بانک صادرات، تجارت، ملت و رفاه از ردیف بانکهای تجاری دولتی خارج و در ردیف بانکهای جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.

الف- تسهیلات اعطایی به بخش مسکن

در مجموع مبلغ ۱۲۸۱۱۵/۸ میلیارد ریال به منظور بهسازی و نوسازی مسکن روستایی، مسکن مهر، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و نامناسب شهری و تسهیلات مسکن ایثارگران، هنرمندان، نخبگان، قضات و اعضای هیات علمی از سوی بانک‌ها براساس مصوبات دولت (کارگروه مسکن) پرداخت شد.

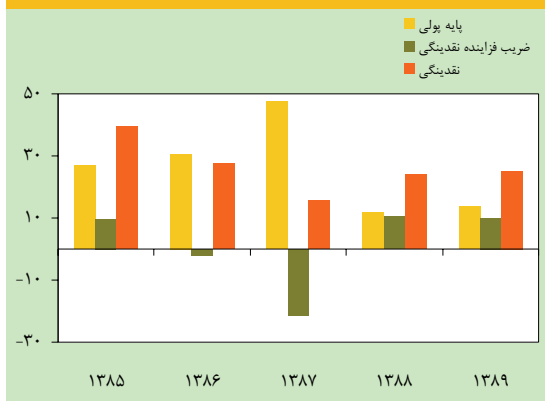
ب- تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه

در خصوص اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه ودیعه مسکن، ازدواج، مصوبات سفرهای استانی و سایر نیازهای ضروری، علی‌رغم عدم تصریح و تکلیف در قانون بودجه و کمبود منابع قرض‌الحسنه برای اجرای مصوبات شورای عالی اشتغال و هیات وزیران، توزیع سهمیه قرض‌الحسنه برای هریک از موارد مذکور صورت پذیرفت، به گونه‌ای که بابت اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه طی سال ۱۳۸۹ در سرفصل‌های یاد شده به میزان ۳۷۴۰۷/۰ میلیارد ریال از سوی بانک‌های عامل تسهیلات اعطا گردید.

۱۶-۴- نقدینگی

در سال ۱۳۸۹، نقدینگی با رشدی معادل ۲۵/۲ درصد نسبت به سال ۱۳۸۸ به ۲۹۴۸۸۷۴/۲ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رشد نقدینگی در سال گذشته (۲۳/۹ درصد)، ۱/۳ واحد درصد افزایش نشان داد. در این سال پایه پولی به دلیل افزایش مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها و خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی معادل ۱۳/۷ درصد افزایش یافت. ضریب فزاینده نقدینگی نیز با افزایش ۱۰/۱ درصدی نسبت به سال قبل به ۴/۲۹۶ رسید.

نمودار ۱۶-۳- رشد نقدینگی و عوامل تعیین‌کننده آن (درصد)

جدول ۱۶-۹- نقدینگی برحسب عوامل تعیین‌کننده آن

درصد تغییر	مانده در پایان سال	
	۱۳۸۹	۱۳۸۸
پایه پولی (میلیارد ریال)	۶۰۳۷۸۴/۲	۶۸۶۳۹۸/۱
ضریب فزاینده نقدینگی	۳/۹۰۲	۴/۲۹۶
نقدینگی (میلیارد ریال)	۲۳۵۵۸۸۹/۱	۲۹۴۸۸۷۴/۲
درصد تغییر	۲۳/۹	۲۵/۲

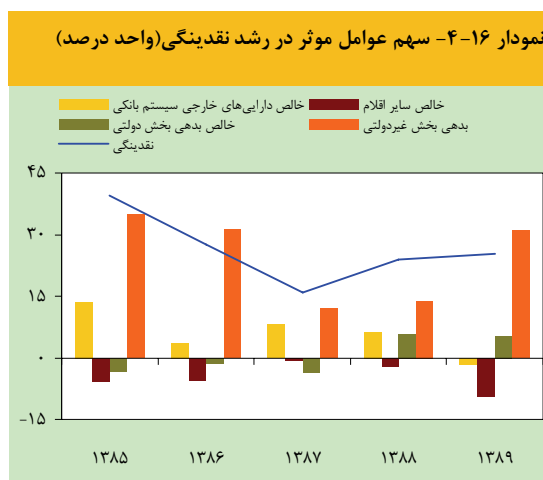
بررسی عوامل موثر بر رشد نقدینگی در سال ۱۳۸۹ نشان می‌دهد که خالص دارایی‌های داخلی سیستم بانکی با ۳۸/۸ درصد رشد نسبت به سال قبل از سهمی فزاینده معادل ۲۶/۹ واحد درصد در رشد نقدینگی برخوردار بوده است. در میان خالص دارایی‌های داخلی، بدهی بخش غیردولتی به بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی با ۳۷/۸ درصد رشد و سهمی فزاینده معادل ۳۱/۰ واحد درصد مهم‌ترین عامل رشد نقدینگی بوده است. همچنین، خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی با سهمی فزاینده معادل ۵/۳ واحد درصد در رشد نقدینگی دیگر عامل فزاینده رشد نقدینگی بود. خالص سایر اقلام سیستم بانکی سهم کاهنده قابل توجهی برابر ۹/۴ واحد درصد در رشد نقدینگی داشته است. شایان ذکر است خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی با رشد کاهنده ۵/۴ درصدی،

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۹

رقم مشابه سال قبل (سهیم کاهنده ۱۳/۱ واحد درصدی در رشد ۱۱/۹ درصدی پایه پولی) افزایشی معادل ۳۹/۷ واحد درصد نشان می‌دهد. عامل اصلی افزایش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی در پایان سال ۱۳۸۹ نسبت به اسفند ماه ۱۳۸۸، افزایش اضافه‌برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی و اعطای خط اعتباری در قالب طرح مسکن مهر بود که به ترتیب معادل ۱۳۱۹۲۱/۵ و ۵۰۳۲۸/۶ میلیارد ریال افزایش داشت. شایان ذکر است اضافه‌برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی مربوط به بانک‌های تجاری و تخصصی دولتی بود؛ ضمن آنکه خط اعتباری مربوط به طرح مسکن مهر نیز مربوط به بانک‌های تخصصی می‌باشد.

خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی نیز با ۷۱/۳ درصد رشد نسبت به پایان سال قبل (۳۴۵۲۸/۴ میلیارد ریال افزایش) و دارا بودن سهمی معادل ۵/۷ واحد درصد از دیگر عوامل فزاینده رشد پایه پولی در سال ۱۳۸۹ بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل (سهیم فزاینده ۱۱/۴ واحد درصد) کاهش معادل ۵/۷ واحد درصد نشان می‌دهد. شایان ذکر است علی‌رغم افزایش ۲۹/۰ درصدی سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی نزد بانک مرکزی، به دلیل افزایش ۶۵/۰ درصدی بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی، خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی افزایش قابل ملاحظه‌ای داشت. خالص سایر اقلام بانک مرکزی با سهمی کاهنده معادل ۱۲/۰ واحد درصد در رشد پایه پولی، مهم‌ترین عامل کاهش رشد پایه پولی بود. عامل عمده سهم کاهنده سایر اقلام، افزایش ذخیره تسعیر دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی بانک مرکزی می‌باشد. خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی با سهمی کاهنده معادل ۶/۶ واحد درصد، دیگر عامل کاهنده پایه پولی بود که در مقایسه با سهم این متغیر در رشد پایه پولی سال ۱۳۸۸ (سهیم فزاینده ۱۷/۲ واحد درصدی)، به میزان ۲۳/۸ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

سهمی کاهنده معادل ۱/۷ واحد درصد در رشد نقدینگی داشته است.

جدول ۱۶-۱۰- سهم عوامل موثر در رشد نقدینگی (واحد درصد)

سال		
۱۳۸۹	۱۳۸۸	
-۱/۷	۶/۴	خالص دارایی‌های خارجی سیستم بانکی
۲۶/۹	۱۷/۵	خالص دارایی‌های داخلی سیستم بانکی
۵/۳	۵/۸	خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی
۵/۰	۶/۰	دولت
۰/۳	-۰/۲	شرکت‌های دولتی
		بدهی بخش غیردولتی به بانک‌ها و
۳۱/۰	۱۳/۹	مؤسسات اعتباری غیربانکی (۱)
-۹/۴	-۲/۲	خالص سایر
۲۵/۲	۲۳/۹	نقدینگی (درصد)

۱- بدون سود و درآمد سال‌های آتی

۱۶-۴-۱- پایه پولی

پایه پولی در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال قبل ۱۳/۷ درصد افزایش یافت که در مقایسه با رشد سال قبل (۱۱/۹ درصد) به میزان ۱/۸ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. در سال مورد بررسی، مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها با ۹۵/۲ درصد رشد و سهم از رشدی معادل ۲۶/۶ واحد درصد در رشد پایه پولی مهم‌ترین عامل فزاینده پایه پولی بود که در مقایسه با

فصل ۱۶ بانکداری و سیاست‌های پولی و اعتباری

کل سپرده‌ها» کاهش نسبت سپرده قانونی انواع سپرده‌ها در بسته سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹ بود.

جدول ۱۶-۱۲- عوامل موثر بر ضریب فزاینده نقدینگی (درصد)

سهم هر یک از اجزا در تغییرات ضریب در سال ۱۳۸۹	پایان سال	
	۱۳۸۹	۱۳۸۸
نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به کل سپرده‌ها	۰/۰۸۸۹	۰/۰۸۲۷
نسبت سپرده‌های قانونی به کل سپرده‌ها	۰/۱۱۲۴	۰/۱۰۶۲
نسبت ذخایر اضافی به کل سپرده‌ها	۰/۰۷۷۸	۰/۰۶۳۲
ضریب فزاینده نقدینگی	۳/۹۰۲	۴/۲۹۶

۱۶-۵- ترکیب نقدینگی

ترکیب نقدینگی در سال ۱۳۸۹ نشان‌دهنده افزایش اندک سهم پول از ۲۵/۶ درصد در پایان سال ۱۳۸۸ به ۲۵/۷ درصد در پایان سال ۱۳۸۹ می‌باشد. در مقابل، سهم شبه پول با ۰/۱ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۷۴/۳ درصد رسید.

جدول ۱۶-۱۳- نقدینگی برحسب پول و شبه پول (میلیارد ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		مانده در پایان سال		
	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷
پول	۲۵/۷	۲۵/۶	۲۶/۱	۱۴/۵	۷۵۸۷۱۶/۶
اسکناس و مسکوک در دست اشخاص	۷/۶	۸/۲	۱۷/۱	۲۱/۹	۲۲۵۱۵۵/۳
سپرده‌های دیداری	۱۸/۱	۱۷/۴	۳۰/۳	۱۱/۳	۵۳۳۵۶۱/۳
شبه پول	۷۴/۳	۷۴/۴	۲۴/۹	۲۷/۵	۲۱۹۰۱۵۷/۶
سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز	۸/۱	۷/۶	۳۲/۷	۱۷/۰	۲۳۹۰۷۵/۴
سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار	۶۴/۰	۶۴/۶	۲۳/۹	۲۹/۳	۱۸۸۶۷۰۸/۳
سپرده‌های متفرقه	۲/۲	۲/۲	۲۴/۴	۱۶/۸	۶۴۳۷۳/۹
نقدینگی	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۲۵/۲	۲۳/۹	۲۹۴۸۸۷۴/۲

۱۶-۵-۱- پول

دیداری، به دلیل رشد ۳۲/۲ درصدی (۱۰۷۹۸۱/۲) میلیارد ریال افزایش) سپرده‌های جاری اشخاص (از اجزای دیگر سپرده‌های دیداری)، رشد سپرده‌های دیداری از ۱۱/۳ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۳۰/۳ درصد در سال ۱۳۸۹ رسید که این امر مهم‌ترین عامل رشد حجم پول در سال مزبور بود.

جدول ۱۶-۱۱- سهم عوامل موثر در رشد پایه پولی (واحد درصد)

سال	سال	
	۱۳۸۹	۱۳۸۸
خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی	۱۷/۲	-۶/۶
خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی	۱۱/۴	۵/۷
مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها	-۱۳/۱	۲۶/۶
خالص سایر اقلام	-۳/۶	-۱۲/۰
پایه پولی (درصد)	۱۱/۹	۱۳/۷

۱۶-۴-۲- ضریب فزاینده نقدینگی

در سال مورد بررسی، ضریب فزاینده نقدینگی با ۱۰/۱ درصد افزایش نسبت به پایان سال قبل به ۴/۲۹۶ رسید. افزایش مذکور ناشی از کاهش هر سه جزء موثر بر ضریب فزاینده نقدینگی بود؛ به طوری که «نسبت ذخایر اضافی بانک‌ها به کل سپرده‌ها»، «نسبت سپرده قانونی به کل سپرده‌ها»، و «نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به کل سپرده‌ها» به ترتیب با ۱۸/۸، ۵/۵ و ۷/۰ درصد کاهش، سهمی برابر ۰/۲۲۵۱، ۰/۰۹۵۶ و ۰/۰۷۳۵ واحد در افزایش ضریب فزاینده نقدینگی داشتند. شایان ذکر است دلیل کاهش «نسبت سپرده قانونی به

در سال ۱۳۸۹، حجم پول با ۲۶/۱ درصد افزایش به ۷۵۸۷۱۶/۶ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رشد سال قبل (۱۴/۵ درصد) افزایش قابل ملاحظه‌ای نشان می‌دهد. علی‌رغم کاهش ۳۸/۷ درصدی (۵۶۵۰/۰) میلیارد ریال کاهش) خالص چک‌های بانکی به عنوان یکی از اجزای سپرده‌های

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۹

نسبت به سال قبل تغییر یافت و در محدوده ۶/۰ درصد (برای سپرده‌های کوتاه‌مدت از یک ماه تا کمتر از سه ماه) و ۱۷/۰ درصد (برای سپرده‌های پنج‌ساله) تعیین شد.

جدول ۱۶-۱۶- نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار(۱)

پایان سال		۱۳۸۷		پایان سال
۱۳۸۹	۱۳۸۸(۲)	غیردولتی	دولتی	
۶	۹	۹	حداکثر ۹	کوتاه‌مدت
۱۱ و ۸	۱۲	۱۶	به پیشنهاد بانک و تایید بانک مرکزی	کوتاه‌مدت ویژه بلندمدت:
۱۴	۱۴/۵	۱۷/۲۵	حداکثر ۱۵	یک‌ساله
۱۴/۵	۱۵/۵	۱۷/۵	حداکثر ۱۶	دوساله
۱۵	۱۶	۱۸	حداکثر ۱۷	سه‌ساله
۱۶	۱۷	۱۸/۵	حداکثر ۱۸	چهارساله
۱۷	۱۷/۵	۱۹	حداکثر ۱۹	پنج‌ساله

۱- نرخ سود سپرده‌های کوتاه‌مدت، کوتاه‌مدت ویژه و یک‌ساله تودیع شده نزد بانک مسکن نسبت به سایر بانک‌های دولتی یک واحد درصد بیشتر است.
۲- تاریخ اجرا ۱۳۸۸/۲/۱ است. همچنین، براساس ضوابط سیاستی - نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۸، سپرده‌های کوتاه‌مدت ناظر به سپرده‌های «بیشتر از یک ماه و کمتر از چهار ماه» و سپرده‌های کوتاه‌مدت ویژه ناظر بر «سپرده‌های چهار ماه تا کمتر از یک سال» بوده است.

بررسی اجزای سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت نشان می‌دهد که سهم سپرده‌های پنج‌ساله از کل سپرده‌های بلندمدت در سال ۱۳۸۹ با افزایشی قابل توجه نسبت به سال قبل، از ۵۷/۶ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۶۶/۷ درصد در سال ۱۳۸۹ رسید. در مقابل، سهم سپرده‌های یک‌ساله از کل سپرده‌های بلندمدت کاهش بسیار زیادی یافت و از ۳۴/۹ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۲۵/۶ درصد در سال ۱۳۸۹ رسید.

جدول ۱۶-۱۷- ترکیب سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت(۱)

پایان سال			پایان سال
۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۲۵/۶	۳۴/۹	۵۱/۲	یک‌ساله
۳/۴	۴/۰	۴/۵	دوساله
۳/۰	۲/۲	۲/۳	سه‌ساله
۱/۳	۱/۳	۰/۹	چهارساله
۶۶/۷	۵۷/۶	۴۱/۱	پنج‌ساله

۱- شامل آمار موسسه اعتباری غیربانکی توسعه می‌باشد.

جدول ۱۶-۱۴- ترکیب پول (درصد)

پایان سال		پایان سال
۱۳۸۹	۱۳۸۸	
۲۹/۷	۳۲/۰	اسکناس و مسکوک در دست اشخاص
۷۰/۳	۶۸/۰	سپرده‌های دیداری

سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص در ترکیب پول از ۳۲/۰ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۲۹/۷ درصد در سال ۱۳۸۹ کاهش یافت. در مقابل، سهم سپرده‌های دیداری در پول از ۶۸/۰ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۷۰/۳ درصد در سال ۱۳۸۹ افزایش یافت.

۱۶-۵-۲- شبه پول

در سال مورد بررسی، شبه پول با رشدی معادل ۲۴/۹ درصد به ۲۱۹۰۱۵۷/۶ میلیارد ریال رسید و سهم آن در نقدینگی از ۷۴/۴ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۷۴/۳ درصد در سال ۱۳۸۹ کاهش یافت. در بین اجزای شبه پول، سهم سپرده‌های کوتاه‌مدت و کوتاه‌مدت ویژه در مقایسه با سال قبل کاهش و سهم سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت افزایش یافت. در مقابل، سهم سپرده‌های متفرقه بدون تغییر باقی ماند. یکی از دلایل کاهش سهم سپرده‌های کوتاه‌مدت، کاهش نرخ سود علی‌الحساب این سپرده‌ها بود.

جدول ۱۶-۱۵- ترکیب شبه پول (درصد)

پایان سال		پایان سال
۱۳۸۹	۱۳۸۸	
۱۰/۹	۱۰/۳	سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز
۸۶/۲	۸۶/۸	سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار
۳۱/۵	۳۲/۳	کوتاه‌مدت
۳/۷	۶/۱	کوتاه‌مدت ویژه
۵۱/۰	۴۸/۴	بلندمدت
۲/۹	۲/۹	سپرده‌های متفرقه(۱)

۱- شامل پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی، سپرده نقدی ضمانت‌نامه‌ها، پیش‌دریافت بابت تسهیلات و وجوه صندوق بازنشستگی و پس‌انداز کارکنان بانک‌ها می‌باشد.

در سال ۱۳۸۹، نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار در بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی

۱۶-۶- منابع و مصارف بانک‌های تجاری دولتی

افزایش یافت. از این محل، بدهی بخش‌های غیردولتی و دولتی به ترتیب معادل ۳۲۵۱۴۲/۵ و ۱۵۳۶۵/۱ میلیارد ریال افزایش داشت. شایان ذکر است بدهی بانک‌های تخصصی به بانک مرکزی با ۱۵۵/۶ درصد رشد (۱۳۱۶۳۶/۳ میلیارد ریال افزایش) نسبت به سال ۱۳۸۸ به ۲۱۶۲۲۲/۰ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۸۹ رسید.

۱۶-۸- منابع و مصارف کل بانک‌های غیردولتی و موسسات

اعتباری غیربانکی

در سال ۱۳۸۹، حجم سپرده‌های بخش غیردولتی نزد کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی به میزان ۲۸/۶ درصد، معادل ۳۸۶۸۶۷/۹ میلیارد ریال، افزایش یافت. از این میزان افزایش، معادل ۷۰۵۸۸/۶ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های دیداری و ۳۱۶۲۷۹/۳ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های غیردیداری بود. در سال مزبور، منابع مسدود کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی معادل ۳۸۹۷۰/۹ میلیارد ریال افزایش یافت که این امر در نتیجه افزایش ۲۹۰۹۹/۳ میلیارد ریالی سپرده قانونی و افزایش ۹۸۷۱/۶ میلیارد ریالی اسکناس و مسکوک در صندوق بانک‌های مزبور بود. همچنین در سال ۱۳۸۹، حساب سرمایه کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی معادل ۵۵۴۶۰/۷ میلیارد ریال افزایش یافت. سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی نزد بانک‌های مزبور نیز معادل ۱۷۳۷/۳ میلیارد ریال کاهش یافت. از محل منابع مذکور، معادل ۳۰۷۷۴۴/۴ میلیارد ریال به بدهی بخش غیردولتی و ۴۲۶۴۹/۶ میلیارد ریال به بدهی بخش دولتی افزوده شد.

۱۶-۹- منابع و مصارف بانک‌های جدیداً غیردولتی شده^(۱)

در سال مورد بررسی، حجم سپرده‌های بخش غیردولتی نزد بانک‌های جدیداً غیردولتی شده به میزان ۲۴/۳

حجم سپرده‌های بخش غیردولتی نزد بانک‌های تجاری دولتی در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال قبل به میزان ۲۰/۱ درصد رشد (معادل ۱۰۸۰۰۰/۹ میلیارد ریال افزایش) یافت. از این میزان افزایش، معادل ۲۷۴۰۱/۶ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های دیداری و ۸۰۵۹۹/۳ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های غیردیداری بود. طی این سال، منابع مسدود بانک‌های تجاری دولتی ۲۳۷۳۶/۱ میلیارد ریال افزایش یافت که این امر نتیجه افزایش سپرده قانونی به میزان ۱۳۱۰۲/۸ میلیارد ریال و افزایش اسکناس و مسکوک در صندوق به میزان ۱۰۶۳۳/۳ میلیارد ریال بود. همچنین، حساب سرمایه بانک‌های تجاری دولتی معادل ۴۱۰۳/۸ میلیارد ریال کاهش و سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی به میزان ۶۳۵۰/۱ میلیارد ریال افزایش یافت. با توجه به افزایش منابع بانک‌های تجاری دولتی، ۹۵۴۲۶/۲ میلیارد ریال به بدهی بخش غیردولتی و ۱۸۷۳۷/۱ میلیارد ریال به بدهی بخش دولتی به این بانک‌ها نیز افزوده شد.

۱۶-۷- منابع و مصارف بانک‌های تخصصی

در سال ۱۳۸۹، حجم سپرده‌های بخش غیردولتی نزد بانک‌های تخصصی ۶۵۲۷۴/۹ میلیارد ریال افزایش یافت که از این میزان افزایش، معادل ۲۶۱۸۸/۰ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های دیداری و ۳۹۰۸۶/۹ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های غیردیداری بود. به دلیل افزایش سپرده‌های قانونی بانک‌های تخصصی به میزان ۳۸۲۱/۱ میلیارد ریال و افزایش ۲۱۹۷/۸ میلیارد ریالی اسکناس و مسکوک در صندوق، منابع مسدود بانک‌های مزبور به میزان ۶۰۱۸/۹ میلیارد ریال افزایش یافت. در این سال منابع آزاد از محل سپرده‌های بخش غیردولتی در بانک‌های تخصصی معادل ۵۹۲۵۶/۰ میلیارد ریال افزایش نشان داد که با در نظر گرفتن سایر منابع (بدهی به بانک مرکزی، بدهی‌های ارزی، بدهی به سایر بانک‌ها و سایر وجوه)، کل منابع آزاد اعتباری بانک‌های تخصصی معادل ۳۴۰۵۰۷/۶ میلیارد ریال

۱- منظور بانک‌های صادرات، تجارت، ملت و رفاه است که از اسفند ماه ۱۳۸۸ از ردیف بانک‌های تجاری دولتی خارج و در ردیف بانک‌های جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۹

می‌دهد. همچنین، نسبت جمعیت کل کشور به ازای هر واحد بانکی (داخل کشور) به ۳۵۸۸ نفر رسید که نسبت به سال ۱۳۸۸ (۳۹۸۱ نفر)، کاهش نشان می‌دهد.

طبقه‌بندی کارکنان شبکه بانکی کشور از نظر سطوح تحصیلی در سال مورد بررسی نشان می‌دهد سهم کارکنان مقاطع کارشناسی و بالاتر رو به افزایش و در مقابل، سهم کارکنان مقاطع کاردانی، دیپلم و زیر دیپلم رو به کاهش است. در این میان، دارندگان مدارج تحصیلی کاردانی و دیپلم همچنان بیشترین سهم را به خود اختصاص دادند. شایان ذکر است در بانک‌های تجاری، تخصصی و جدیداً غیردولتی شده به ترتیب ۳۲/۲، ۴۶/۰ و ۳۵/۵ درصد کارکنان دارای مدارج تحصیلی کارشناسی و بالاتر هستند؛ در حالی که این نسبت در بانک‌های غیردولتی (بدون لحاظ بانک‌های جدیداً غیردولتی شده) ۶۱/۳ درصد است^(۱).

درصد، معادل ۲۰۸۵۵۵/۷ میلیارد ریال، افزایش یافت که از این میزان افزایش، معادل ۵۸۸۳۶/۳ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های دیداری و ۱۴۹۷۱۹/۴ میلیارد ریال مربوط به سپرده‌های غیردیداری بود. طی این سال منابع مسدود بانک‌های جدیداً غیردولتی شده به میزان ۲۴۰۱۰/۱ میلیارد ریال افزایش یافت که این امر نتیجه افزایش ۱۷۴۳۸/۴ میلیارد ریالی سپرده قانونی و افزایش ۶۵۷۱/۷ میلیارد ریالی اسکناس و مسکوک در صندوق بود. همچنین، حساب سرمایه بانک‌های جدیداً غیردولتی شده با ۵۲۵۷/۱ میلیارد ریال افزایش و سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی با ۱۷۵۹/۷ میلیارد ریال کاهش مواجه گردید. از محل منابع مذکور، معادل ۱۶۱۷۱۸/۰ میلیارد ریال به بدهی بخش غیردولتی و ۴۲۶۴۹/۶ میلیارد ریال به بدهی بخش دولتی افزوده شد.

۱۶-۱۰- واحدها و کارکنان شبکه بانکی

در سال ۱۳۸۹، تعداد واحدهای بانکی اعم از شعبه و باجه در داخل و خارج از کشور با ۱۲/۶ درصد افزایش به ۲۰۸۷۴ واحد رسید. در بین کلیه بانک‌ها، بانک‌های صادرات و ملی ایران به ترتیب با سهم‌هایی معادل ۱۶/۶ و ۱۶/۲ درصد بیشترین سهم از تعداد واحدهای بانکی داخل کشور را به خود اختصاص دادند.

در سال مورد بررسی، تعداد کارکنان شبکه بانکی کشور با ۳/۷ درصد رشد به ۲۰۳۶۰۳ نفر رسید. در سال ۱۳۸۹، تعداد کارکنان بانک‌های تجاری دولتی ۱/۸ درصد کاهش و تعداد کارکنان بانک‌های تخصصی به میزان ۲/۲ درصد افزایش یافت. همچنین، تعداد کارکنان کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی (با احتساب بانک‌های جدیداً غیردولتی شده) با ۷/۶ درصد افزایش به ۱۰۷۸۲۲ نفر در سال ۱۳۸۹ رسید. طی سال مورد بررسی، متوسط تعداد کارکنان در هر واحد بانکی ۹/۸ نفر بود که نسبت به سال ۱۳۸۸ (۱۰/۶ نفر)، کاهش نشان

جدول ۱۶-۱۸- پراکندگی واحدهای بانکی

سال		
۱۳۸۹	۱۳۸۸	
۲۰۸۲۸	۱۸۵۰۲	داخل کشور
۵۸۱۷	۵۵۲۹	بانک‌های تجاری(۱)
۴۰۱۶	۳۷۶۹	بانک‌های تخصصی(۲)
۱۰۹۹۵	۹۲۰۴	کل بانک‌های غیردولتی(۳)
۸۷۰۵	۷۹۶۶	بانک‌های جدیداً غیردولتی شده
۴۶	۴۲	خارج کشور
۱۶	۱۲	ملی ایران
۲۱	۲۱	صادرات ایران
۲	۲	تجارت
۴	۴	ملت
۳	۳	سپه
۲۰۸۷۴	۱۸۵۴۴	جمع

- ۱- از اسفند ماه ۱۳۸۸، چهار بانک صادرات، تجارت، ملت و رفاه از ردیف بانک‌های دولتی خارج و در ردیف بانک‌های جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.
- ۲- شامل شعب بانک قرض‌الحسنه مهر و بانک توسعه تعاون می‌باشد.
- ۳- شامل شعب بانک سینا و چهار بانک جدیداً غیردولتی شده می‌باشد.

۱- سهم کارکنان دارای مدرک کارشناسی و بالاتر در کل بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی (با لحاظ بانک‌های جدیداً غیردولتی شده) ۴۰/۹ درصد می‌باشد.

جدول ۱۶-۱۹- طبقه‌بندی کارکنان شبکه بانکی برحسب مدارج تحصیلی

(نفر- درصد)

۱۳۸۹		۱۳۸۸		۱۳۸۷		
تعداد	سهم	تعداد	سهم	تعداد	سهم	
۱۰۰/۰	۶۱۹۸۵	۱۰۰/۰	۶۳۱۴۹	۱۰۰/۰	۱۴۷۵۶۹	بانک‌های تجاری دولتی(۱)
۳۲/۲	۱۹۹۶۸	۳۰/۰	۱۸۹۵۶	۲۸/۹	۴۲۶۹۷	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا
۶۲/۹	۳۸۹۷۲	۶۴/۲	۴۰۵۵۶	۶۳/۴	۹۳۵۲۹	کاردانی و دیپلم
۴/۹	۳۰۴۵	۵/۸	۳۶۳۷	۷/۷	۱۱۳۴۳	زیر دیپلم
۱۰۰/۰	۳۳۷۹۶	۱۰۰/۰	۳۳۰۵۸	۱۰۰/۰	۲۸۹۹۳	بانک‌های تخصصی دولتی
۴۶/۰	۱۵۵۵۵	۴۰/۹	۱۳۵۱۲	۳۴/۷	۱۰۰۷۶	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا
۵۰/۶	۱۷۱۱۰	۵۴/۹	۱۸۱۵۷	۵۹/۷	۱۷۳۰۰	کاردانی و دیپلم
۳/۴	۱۱۳۱	۴/۲	۱۳۸۹	۵/۶	۱۶۱۷	زیر دیپلم
۱۰۰/۰	۱۰۷۸۲۲	۱۰۰/۰	۱۰۰۱۶۲	۱۰۰/۰	۱۲۲۵۶	کل بانک‌های غیردولتی
۴۰/۹	۴۴۰۹۷	۳۸/۸	۳۸۸۷۱	۷۵/۹	۹۳۰۳	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا
۵۴/۲	۵۸۴۱۵	۵۵/۳	۵۵۳۳۷	۲۲/۸	۲۷۹۶	کاردانی و دیپلم
۴/۹	۵۳۱۰	۵/۹	۵۹۵۴	۱/۳	۱۵۷	زیر دیپلم
۱۰۰/۰	۸۵۱۰۲	۱۰۰/۰	۸۷۴۴۶	۰۰۰	۰۰۰	بانک‌های جدیداً غیردولتی شده(۱)
۳۵/۵	۳۰۱۷۷	۳۳/۲	۲۹۰۹۲	۰۰۰	۰۰۰	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا
۵۸/۸	۵۰۰۵۰	۶۰/۱	۵۲۵۳۷	۰۰۰	۰۰۰	کاردانی و دیپلم
۵/۷	۴۸۷۵	۶/۷	۵۸۱۷	۰۰۰	۰۰۰	زیر دیپلم
۱۰۰/۰	۲۰۳۶۰۳	۱۰۰/۰	۱۹۶۳۶۹	۱۰۰/۰	۱۸۸۸۱۸	کل بانک‌های دولتی و غیردولتی
۳۹/۱	۷۹۶۲۰	۳۶/۳	۷۱۳۳۹	۳۲/۹	۶۲۰۷۶	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا
۵۶/۲	۱۱۴۴۹۷	۵۸/۱	۱۱۴۰۵۰	۶۰/۲	۱۱۳۶۲۵	کاردانی و دیپلم
۴/۷	۹۴۸۶	۵/۶	۱۰۹۸۰	۶/۹	۱۳۱۱۷	زیر دیپلم

۱- از اسفند ماه ۱۳۸۸، چهار بانک صادرات، تجارت، ملت و رفاه از ردیف بانک‌های تجاری دولتی خارج و در ردیف بانک‌های جدیداً غیردولتی شده طبقه‌بندی شده‌اند.

۱۶-۱۱- تحولات سیستم بانکی

۴- تدوین «مقررات افتتاح حساب جاری بدون دسته‌چک»

و امکان برداشت از آن توسط کارت الکترونیکی، تصویب در شورای پول و اعتبار و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور

اهم اقدامات انجام شده در سال ۱۳۸۹ را می‌توان در

قالب موارد ذیل طبقه‌بندی نمود:

بخش اول - موضوعات مرتبط با تدوین مقررات، آیین‌نامه،

دستورالعمل، بخشنامه و اصلاحیه‌ها

۵- تدوین «دستورالعمل بازرسی مالی و عملیاتی و اخذ

اطلاعات از موسسات اعتباری»، تصویب در شورای پول و اعتبار و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور

۱- تدوین «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص

مرتبط»، تصویب در شورای پول و اعتبار و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور

۶- تدوین «آیین‌نامه اجرایی نحوه تاسیس، فعالیت،

نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های ایرانی در خارج از کشور» و تصویب آن در شورای پول و اعتبار

۲- تدوین «آیین‌نامه مدت و طرز نگهداری اوراق

بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها»، تصویب در شورای پول و اعتبار و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور

۷- تدوین مقررات مربوط به «حدود مجاز وضعیت باز ارزهای

دلار آمریکا و یورو و سایر ارزها برای سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰»، تصویب در کمیسیون اعتباری بانک مرکزی و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور

۳- تدوین «مقررات ناظر بر نسبت دارایی‌های ثابت به

مجموع حقوق صاحبان سهام»، تصویب در شورای پول و اعتبار و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۹

جدول ۱۶-۲۱- تعداد مجوزهای صادره برای تاسیس بانک و

موسسه اعتباری در سال ۱۳۸۹

حوزه	موافقت اصولی	مجوز فعالیت
سرزمین اصلی	-	۴(بانک‌های گردشگری، حکمت ایرانیان، انصار و دی)
مناطق آزاد	۲(بانک‌های شرق و بین‌المللی کیش)	-

بخش سوم- فعالیت‌های مرتبط با مبارزه با پولشویی

اهم اقدامات انجام شده از سوی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۹ در خصوص مبارزه با پولشویی در محور اجرایی و عملیاتی به شرح زیر است:

۱- ایجاد اداره مبارزه با پولشویی در ساختار سازمانی بانک مرکزی و تصویب شرح وظایف آن

۲- ارسال گزارش‌های دریافتی از بانک‌ها در خصوص فعالیت‌های شرکت‌های هرمی و عملیات مشکوک به پولشویی به واحد اطلاعات مالی

۳- پاسخ‌گویی به استعلامات به عمل آمده شبکه بانکی کشور و رفع ابهامات ایشان در خصوص قانون و آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی

۴- انجام بازرسی از واحدهای مبارزه با پولشویی بانک‌ها و موسسات اعتباری به منظور اطلاع از مجموعه اقدامات عملی بانک‌ها در زمینه اجرایی کردن قانون، آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی و دستورالعمل‌ها و راهنمایی واحدهای مزبور در انجام وظایف محوله

علاوه بر اقدامات اجرایی و عملیاتی ذکر شده، در حوزه سیاست‌گذاری نیز بانک مرکزی با تهیه و تدوین بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مختلف و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور اقداماتی به شرح ذیل انجام داده است:

۱- ابلاغ آیین‌نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها طی بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ

۱۳۸۹/۴/۱۵

۸- تدوین سازوکار اجرایی تبصره ۶ ماده ۲ بسته سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹ موضوع افزایش سپرده قانونی به میزان یک تا پنج درصد در صورت تخلف موسسه اعتباری از نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری و تصویب آن در کمیسیون اعتباری بانک مرکزی

۹- تدوین پیش‌نویس ضوابط ناظر بر تشکیل صندوق ضمانت سپرده‌ها و تصویب آن در کمیسیون اعتباری بانک مرکزی

۱۰- تدوین «دستورالعمل ایران‌چک بانک مرکزی» و ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور

۱۱- ابلاغ ممنوعیت افتتاح هرگونه حساب سپرده سرمایه‌گذاری برخوردار از سود شناور توسط بانک‌ها و موسسات اعتباری

۱۲- ابلاغ بخشنامه در خصوص الزام بانک‌ها و موسسات اعتباری به شفاف‌سازی و افشای نحوه اعمال تخفیف در برخی از عقود اسلامی برای مشتریان خوش حساب

۱۳- اعلام ممنوعیت هرگونه نقل و انتقال امتیاز استفاده از تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری.

بخش دوم- فعالیت‌های مرتبط با مجوزهای صادر شده

در سال ۱۳۸۹، تعداد مجوزهای صادره برای نهادهای فعال در بازار غیر متشکل پولی و همچنین تعداد مجوزهای صادره برای تاسیس بانک و موسسه اعتباری توسط بانک مرکزی به شرح جدول زیر بوده است:

جدول ۱۶-۲۰- تعداد مجوزهای صادره و تمدید شده برای نهادهای فعال در بازار غیرمتشکل پولی در سال ۱۳۸۹

نهاد پولی	مجوز اولیه		
	تاسیس نهاد جدید	تطبيق نهاد موجود پس از ساماندهی	تمدید مجوز
تعاونی اعتبار	۶	۷۱	۰
قرض الحسنه	۱۲	۹	۰
لیزینگ	۳	۵	۱۳
صرافی	۹۷	۰	۱۱۴
جمع	۱۱۸	۸۵	۱۲۷

- ۲- دستورالعمل نحوه مراقبت از اشخاص مظنون
- ۳- دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان
موسسات اعتباری به نشانی پستی آنها
- ۴- دستورالعمل نحوه گزارش واریز نقدی بیش از سقف
مقرر و تهیه فرم ارسال خلاصه اطلاعات
- ۵- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان در صرافی‌ها
و شیوه ارسال اطلاعات به سامانه بانک مرکزی
- ۶- دستورالعمل مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای
حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در
واحد‌های برون مرزی موسسات اعتباری
- ۷- دستورالعمل نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار
مشتری در موسسات اعتباری
- ۸- دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در
حوزه نظام‌های پرداخت و بانکداری الکترونیکی
- ۹- دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در
روابط کارگزاری و شناسایی «بانک‌های پوسته‌ای»^(۱)
- ۱۰- دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام
ارائه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در موسسات
اعتباری
- ۱۱- دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه
گزارش‌دهی
- ۱۲- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان حقیقی و
حقوقی خارجی موسسات اعتباری

- ۲- تهیه و ابلاغ بخشنامه شماره ۹۲۸۰۵ مورخ
۱۳۸۹/۵/۲ به شبکه بانکی و موسسات اعتباری کشور مبنی بر
ضرورت اطلاع‌رسانی همگانی در خصوص ممنوعیت خرید و
فروش ارز در خارج از سیستم بانکی و صرافی‌های مجاز از
طریق الصاق بخشنامه در معرض دید عموم شهروندان
- ۳- تهیه و ابلاغ بخشنامه شماره ۹۲۸۱۶ مورخ
۱۳۸۹/۵/۲ به صرافی‌های کشور مبنی بر ضرورت اطلاع‌رسانی
همگانی در خصوص ممنوعیت خرید و فروش ارز در خارج از
سیستم بانکی و صرافی‌های مجاز از طریق الصاق بخشنامه در
معرض دید عموم شهروندان
- ۴- تهیه و ابلاغ بخشنامه شماره ۸۹/۱۲۸۰۰۳ مورخ
۱۳۸۹/۶/۱۴ در خصوص لزوم ایجاد واحد سازمانی در بانک‌ها و
موسسات اعتباری برای مبارزه با پولشویی
- ۵- تهیه و ابلاغ بخشنامه شماره ۸۹/۲۰۸۵۵۸ مورخ
۱۳۸۹/۹/۲۲ در مورد اعلام اسامی افراد و گروه‌های مرتبط با
القاعده و طالبان از سوی شورای امنیت سازمان ملل به شبکه
بانکی کشور برای انجام اقدامات مقتضی
- ۶- صدور بخشنامه شماره ۸۹/۲۷۱۶۳۷ مورخ
۱۳۸۹/۱۲/۸ در خصوص ابلاغ مقاله «پدیده پولشویی، اقدامات
بین‌المللی و راه‌کارهای ضد پولشویی» به شبکه بانکی کشور و
قرار دادن آن در پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی
- ۷- صدور بخشنامه شماره ۸۹/۲۷۹۸۰۳ مورخ
۱۳۸۹/۱۲/۱۶ در خصوص لزوم شناسایی پذیرندگان پایانه‌های
فروش (دستگاه‌های POS) به هنگام افتتاح هرگونه حساب
برای آنها (راساً توسط بانک/موسسه اعتباری)

- شایان ذکر است در راستای اجرای آیین‌نامه اجرایی
قانون مبارزه با پولشویی، بانک مرکزی دستورالعمل و بخشنامه‌های
متعددی را تدوین نموده است که پس از تصویب در مراجع
ذی‌ربط به بانک‌ها و موسسات اعتباری ابلاغ خواهد گردید:
- ۱- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی
موسسات اعتباری

۱- بانک پوسته‌ای به بانکی اطلاق می‌شود که دارای حضور فیزیکی (به معنای
حضور مدیریت و بدنه اصلی آن) در کشوری که در آن مجوز گرفته و به
ثبات رسیده نبوده و به هیچ گروه ارائه‌کننده خدمات مالی که تحت نظارت
موثر و یکپارچه‌ای قرار دارد نیز وابسته نباشد. اگرچه از عبارت «بانک
پوسته‌ای» نباید الزاماً تعبیر و تفسیری منفی به عمل آورد؛ لیکن توجه به
این موضوع ضروری است که این قبیل بانک‌ها- به دلیل ویژگی‌هایی که از
آن برخوردارند- دارای پتانسیل زیادی برای ورود به عملیات پولشویی و
تامین مالی تروریسم هستند. از این رو باید در برقراری روابط کارگزاری با
آنها جانب احتیاط را رعایت کرد. بانک‌های پوسته‌ای ترجمه کلمه
انگلیسی shell banks است که ترجمه‌های بانک‌های کاغذی، مجازی،
صوری، پوششی و یا ظاهری نیز می‌توان برای آن تصور کرد.